

บทความวิจัย

การพัฒนาแบบวัดทักษะปฏิบัติการสื่อสารเพื่อการบำบัด
ในรายวิชาปฏิบัติการพยาบาลบุคคลที่มีปัญหาทางสุขภาพจิต
ของนักศึกษาพยาบาลศาสตรบัณฑิต ชั้นปีที่ 3

Development of Therapeutic Communication Skill Performance Assessment
Tools in Nursing Care of Persons with Mental Health Problems Practicum Subject
among Junior Nursing Students

Received: Oct 17, 2019

Revised: Dec 16, 2019

Accepted: Dec 26, 2019

สุนทรี ขะชาตย์ พยม. (Soontree Khachat, M.N.S.)¹

สุพัตรา จันทร์สุวรรณ พยม. (Supattra Chansuwan, M.N.S.)²

ปวีดา โพธิ์ทอง พยม. (Pawida Phothong, M.N.S.)³

เสาวลักษณ์ ศรีโพธิ์ พยม. (Saowalak Sripho, M.N.S.)⁴

บทคัดย่อ

การวิจัยและพัฒนานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาและตรวจสอบคุณภาพของแบบวัดทักษะปฏิบัติการสื่อสารเพื่อการบำบัด โดยใช้ objective structured clinical examination (OSCE) ในรายวิชาปฏิบัติการพยาบาลบุคคลที่มีปัญหาทางสุขภาพจิตของนักศึกษาหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิตชั้นปีที่ 3 วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี สุพรรณบุรี การดำเนินการวิจัยประกอบด้วย 4 ระยะ ดังนี้ ระยะที่ 1 การพัฒนาแบบวัดทักษะปฏิบัติการสื่อสารเพื่อการบำบัด ซึ่งเป็นแบบสังเกต 20 รายการ จำนวน 2 ฉบับ ได้แก่ 1) แบบวัดทักษะปฏิบัติการสื่อสารเพื่อการบำบัดกับผู้ที่มีความผิดปกติทางการคิดการรับรู้ และ 2) แบบวัดทักษะปฏิบัติการสื่อสารเพื่อการบำบัดกับผู้ที่มีความผิดปกติทางอารมณ์ รวมทั้ง โจทย์สถานการณ์ scenario ข้อสอบ และแบบตรวจสอบรายการซึ่งพัฒนาขึ้นจากกรอบแนวคิดการประเมินผู้เรียนของ Miller ทฤษฎีการสร้างสัมพันธภาพของ Peplau และการทบทวนเทคนิคการสื่อสารเพื่อการบำบัด ระยะที่ 2 การตรวจสอบคุณภาพของแบบวัดทั้ง 2 ฉบับ ด้วยการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (ค่า IOC) โดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 ท่าน เท่ากับ 0.98 และ 1.00 นำมาปรับปรุงตามข้อเสนอแนะ ระยะที่ 3 การทดลองใช้แบบวัดครั้งที่ 1 ในกลุ่มประชากร นักศึกษาหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต ชั้นปีที่ 3 ปีการศึกษา 2560 จำนวน 80 คน หาค่าความเชื่อมั่น โดยคำนวณค่า Cronbach's Alpha Coefficient เท่ากับ 0.69 และ 0.41 นำมาปรับปรุงและ ระยะที่ 4 การทดลองใช้แบบวัดครั้งที่ 2 ในกลุ่มประชากรลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มประชากรเดิม คำนวณค่า Cronbach's Alpha Coefficient เท่ากับ 0.78 และ 0.72 หาค่าความแตกต่างโดย t-test ของแบบวัดครั้งที่ 1 กับครั้งที่ 2 ทั้ง 2 ฉบับพบว่าไม่แตกต่างกัน ($p = .05$)

ผลการวิจัยจากการสนทนากลุ่มของอาจารย์และนักศึกษา พบว่า แบบวัดทักษะปฏิบัติการสื่อสารเพื่อการบำบัดช่วยให้การประเมินทักษะในการสอบ OSCE สะดวกและมีความเข้าใจรายการประเมินได้ตรงกัน

คำสำคัญ: แบบวัดทักษะการปฏิบัติการพยาบาล, ทักษะการสื่อสารเพื่อการบำบัด, การสอบ OSCE, นักศึกษาพยาบาล

ได้รับทุนสนับสนุนจากวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี สุพรรณบุรี

^{1,2,3}พยาบาลวิชาชีพชำนาญการพิเศษ(ด้านการสอน) วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี สุพรรณบุรี, Email: ¹soontinna@yahoo.com,

²supattra@hotmail.com, ³prawida@hotmail.com

⁴พยาบาลวิชาชีพชำนาญการ(ด้านการสอน) วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี สุพรรณบุรี, Email: ns-nurse@hotmail.com

Boromarajonani College of Nursing, Suphanburi, Thailand.

Abstract

This research and development (R & D) aimed to develop and evaluate the therapeutic communication skill performance assessment tools using the Objective Structured Clinical Examination (OSCE) in nursing care of persons with mental health problems practicum subject among junior nursing students, Boromarajonani College of Nursing, Suphanburi. The development process included 4 phases as follows. Phase 1 aimed to develop a conceptual 'pyramidal' model guided by Miller's model, Peplau's theory. Therapeutic communication technique was also reviewed and we then developed a tool to assess clinical skill for therapeutic communication. This was a behavioral observation form consisting of 20 items in 2 tools of clinical skill for therapeutic communication for (a) person with disorders of thinking and perception, and (b) person with mood disorders. These included scenario and checklist form. Phase 2 aimed to validate the content by three experts with IOC of 0.98 and 1.00, respectively. Phase 3 was to firstly try out of the tool with 80 nursing students. Results showed that Cronbach's Alpha Coefficients were 0.69 and 0.41, respectively. In phase 4, we then tried out the tool with similar population (119 nursing students) and we obtained another set of Cronbach's Alpha Coefficients of 0.78, and 0.72. By using t-test ($p=.05$), the index of discrimination of item - total of the evaluation forms was tested. Result showed that there was not significantly different between a couple of evaluation forms.

The results of focus group discussion with nursing instructors and nursing student showed that the developed tool containing clinical skill for therapeutic communication for person with disorders of thinking and perception was appropriate.

Keywords: tool, clinical skill, objective structured clinical examination (OSCE), therapeutic communication, nursing students

บทนำ

การจัดการเรียนการสอนหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิตตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ (Thai Qualification Framework for Higher Education : TQF) พ.ศ. 2554¹ ที่กำหนดไว้ ได้แก่ 1) คุณธรรม จริยธรรม 2) ความรู้ 3) ทักษะทางปัญญา 4) ทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ 5) ทักษะการคิดวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสารและการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ และ 6) ทักษะการปฏิบัติทางวิชาชีพ โดยเฉพาะอย่างยิ่งทักษะการปฏิบัติทางวิชาชีพมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อวิชาชีพพยาบาล ซึ่งการจัดการเรียนการสอนประกอบด้วยการสอนทั้งภาคทฤษฎี ภาคทดลอง และภาคปฏิบัติ ในการสอนภาคปฏิบัติจะมีการเตรียมทักษะ

พื้นฐานของนักศึกษาเพื่อให้เกิดความมั่นใจในการปฏิบัติการพยาบาล² ดังนั้นผู้สอนต้องมีการประเมินนักศึกษาทั้งด้านความรู้และทักษะต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องโดยเฉพาะอย่างยิ่งการประเมินในห้องปฏิบัติการพยาบาลและการฝึกภาคปฏิบัติเพราะเป็นการให้นักศึกษาได้ลงมือปฏิบัติตามสถานการณ์จำลอง หรือสถานการณ์จริง³ ซึ่งการประเมินทักษะทางคลินิกมีความสำคัญเนื่องจากใช้เป็นการประกันว่านักศึกษามีความรู้ที่สามารถนำไปสู่การปฏิบัติได้⁴ นอกจากนี้การประเมินทักษะปฏิบัติทางการพยาบาลยังเป็นส่วนหนึ่งของการเตรียมนักศึกษาให้มีความพร้อมในการฝึกปฏิบัติทักษะต่าง ๆ ในการพยาบาล สามารถปฏิบัติการพยาบาลได้อย่างแม่นยำ ช่วยลดความผิดพลาดในการปฏิบัติทักษะทางการพยาบาลเพื่อให้เกิดความปลอดภัย

สำหรับผู้ป่วยทันทีที่นักศึกษาก้าวเข้าไปในแหล่งฝึกปฏิบัติ⁵

การสอบ Objective Structured Clinical Examination (OSCE) เป็นการประเมินทักษะความสามารถของนักศึกษา โดยการประเมินจะผ่านการวางแผนการจัดการหรือการสร้างเป็นโครงสร้าง มีหลักการที่สำคัญ ประกอบด้วย สถานที่สอบ สถานการณ์จำลอง วัตถุประสงค์การสอบ รูปแบบโครงสร้าง และความยืดหยุ่น⁶ โดยมีการประเมินความสามารถทางคลินิกทางการพยาบาล แบ่งเป็น 6 ขั้นตอน ได้แก่ (1) การเตรียมทีม OSCE (2) การกำหนดความสามารถทางคลินิกที่จะได้รับการประเมิน (3) การพัฒนาข้อสอบและแบบประเมิน (4) การสรรหาและการฝึกอบรมผู้ป่วยมาตรฐานหรือผู้ป่วยจำลอง (5) การเตรียมสอบ OSCE และ (6) การจัดสอบ OSCE ซึ่งการพัฒนาข้อสอบและแบบประเมิน ต้องมีการเขียนโจทย์ OSCE แต่ละข้อให้ครอบคลุมรายละเอียดทุกด้านของการสอบ และควรนำข้อมูลมาจากผู้ป่วยจริง⁷ ดังนั้นการออกแบบเครื่องมือการประเมินทักษะการปฏิบัติทางคลินิกที่เหมาะสมจะช่วยให้สามารถประเมินทักษะการปฏิบัติทางการพยาบาลได้อย่างถูกต้อง⁸

ในการจัดการเรียนการสอนวิชาปฏิบัติการพยาบาลบุคคลที่มีปัญหาทางสุขภาพจิต สำหรับนักศึกษาหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิตชั้นปีที่ 3 วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีสุพรรณบุรี มีการฝึกปฏิบัติการพยาบาลกับผู้ป่วยจิตเวช ณ สถาบันจิตเวชศาสตร์สมเด็จเจ้าพระยา มุ่งเน้นประสบการณ์ที่จำเป็นอย่างยิ่ง การใช้กระบวนการพยาบาลในการดูแลผู้ป่วยจิตเวช การจัดกิจกรรมกลุ่มบำบัด การสอนสุขภาพจิตศึกษา และการสร้างสัมพันธภาพเพื่อการบำบัด ซึ่งทักษะการสื่อสารเพื่อการบำบัดเป็นส่วนหนึ่งของการสร้างสัมพันธภาพเพื่อการบำบัดและยังเป็นทักษะที่สำคัญอย่างยิ่งในการปฏิบัติการพยาบาลกับผู้ป่วยจิตเวช เพราะการปฏิบัติทักษะดังกล่าว เป็นลักษณะที่เฉพาะเจาะจงจำเป็นอย่างยิ่งต้องใช้สถานการณ์หรือจัดประสบการณ์ให้นักศึกษาได้ลงมือปฏิบัติจริงในสภาพที่ใกล้เคียงกับสภาพจริงมากที่สุดเพื่อให้นักศึกษาเกิดการเรียนรู้ทักษะการปฏิบัติ โดยการจัดสอบ OSCE ในรายวิชาปฏิบัติการพยาบาลบุคคลที่มีปัญหาทางสุขภาพจิตในปีการศึกษา 2559 ที่ผ่านมา มีการประยุกต์ใช้แบบประเมินการสนทนเพื่อการบำบัดของสถาบันพระบรมราชชนก⁹ พบว่า การประเมินผลทักษะทางคลินิกเกี่ยวกับการสื่อสารเพื่อการบำบัดยังขาดการ

ประเมินการปฏิบัติทักษะในขั้นตอนย่อยบางขั้นตอนและขาดเกณฑ์การตัดสินที่ชัดเจน อาจส่งผลให้ผู้ประเมินแต่ละคนใช้ความรู้สึกล้วนตัวในการตัดสิน ทำให้มีความเป็นปรนัยน้อยกว่าการวัดผลที่มีรายละเอียดของแต่ละขั้นตอนและยังส่งผลให้ผู้สอนไม่สามารถให้ข้อมูลย้อนกลับสำหรับนักศึกษาที่ได้รับการประเมิน ดังนั้นเพื่อแก้ไขปัญหานี้ในการประเมินนักศึกษาเกี่ยวกับทักษะการสื่อสารเพื่อการบำบัดดังกล่าว จึงได้ศึกษาและพัฒนาแบบวัดทักษะปฏิบัติการสื่อสารเพื่อการบำบัดโดยใช้ OSCE ในรายวิชาปฏิบัติการพยาบาลบุคคลที่มีทางสุขภาพจิตให้มีความเป็นปรนัย สอดคล้องและเหมาะสมสำหรับนักศึกษามากขึ้น นำไปสู่การพัฒนาศักยภาพตนเองของนักศึกษาให้ดีขึ้นสามารถประยุกต์ความรู้สู่การปฏิบัติได้อย่างถูกต้องและเป็นการเตรียมความพร้อมนักศึกษาก่อนการฝึกภาคปฏิบัติจริงในการดูแลผู้รับบริการที่มีปัญหาทางสุขภาพจิตได้อย่างมีคุณภาพและปลอดภัยต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

การวิจัยและพัฒนานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาและตรวจสอบคุณภาพของแบบวัดทักษะปฏิบัติการสื่อสารเพื่อการบำบัดโดยใช้ OSCE ในรายวิชาปฏิบัติการพยาบาลบุคคลที่มีปัญหาทางสุขภาพจิต ของนักศึกษาหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต ชั้นปีที่ 3 วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีสุพรรณบุรี

กรอบแนวคิดการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้กรอบแนวคิดการประเมินผู้เรียนของมิลเลอร์¹⁰ ซึ่งแบ่งระดับการประเมินเป็น 4 ขั้นตอน ประกอบด้วย 1) รู้ (knows) 2) รู้ว่าทำอะไร (knows how) 3) แสดงว่าปฏิบัติอย่างไร (shows how) และ 4) การปฏิบัติตามสถานการณ์จริง (does) รวมทั้งทฤษฎีการสร้างสัมพันธภาพของ Peplau¹¹ และทบทวนเทคนิคการสื่อสารเพื่อการบำบัด หลักการสื่อสารกับผู้ที่มีความผิดปกติของการคิดการรับรู้ซึ่งมีอาการหลงผิด ประสาทหลอน ต้องใช้เทคนิคการสื่อสารเกี่ยวกับการสอบถามเพื่อประเมินการคิดการรับรู้ การให้ข้อมูลความเป็นจริง และการให้ข้อมูลที่จำเป็นและผู้ที่มีความผิดปกติของอารมณ์ซึ่งอาจมีอาการเศร้าหรือครุ่นคิดมากเกินไป ต้องใช้เทคนิคการสื่อสารเกี่ยวกับการสอบถามเพื่อกระตุ้นให้ผู้ป่วยระบายความรู้สึก บอกสะท้อนความรู้สึกให้ผู้ป่วยตระหนักใน

อารมณ์ตนเอง และกระตุ้นให้ผู้ป่วยมีแนวทางจัดการกับอารมณ์ ได้อย่างเหมาะสม¹²⁻¹³ การกำหนดโครงสร้างองค์ประกอบของ แบบวัดทักษะปฏิบัติการสื่อสารเพื่อการบำบัดโดยใช้ OSCE จากการทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังกล่าวพบว่าการสื่อสารเพื่อการบำบัดกับผู้ที่มีความผิดปกติของการคิดและการรับรู้ รวมทั้งผู้ที่มีความผิดปกติของอารมณ์ประกอบด้วย เทคนิคต่าง ๆ ซึ่งมีความสัมพันธ์กับสัมพันธภาพเพื่อการบำบัด 3 ส่วน คือ ส่วนแรกเป็นระยะเริ่มต้นการสร้างสัมพันธภาพ เป็นองค์ประกอบเกี่ยวกับ การสร้างความไว้วางใจ มีองค์ประกอบ 2 ด้าน ได้แก่ (1) การให้ข้อมูลที่จำเป็น (2) การให้ความสำคัญ ส่วนที่สอง เป็นระยะดำเนินการ เป็นองค์ประกอบเกี่ยวกับการทำความเข้าใจยอมรับปัญหาและร่วมกันค้นหาแนวทางแก้ไข ปัญหา มีองค์ประกอบ 4 ด้าน ได้แก่ (1) การสำรวจปัญหาที่เกี่ยวข้อง (2) การเข้าใจปัญหา (3) การตระหนักเกี่ยวกับปัญหา และ (4) การกระตุ้นให้แก้ไขปัญห และส่วนที่สามเป็นระยะสิ้นสุดสัมพันธภาพหรือสิ้นสุดการสื่อสารในแต่ละครั้ง เป็นองค์ประกอบเกี่ยวกับ การสรุปและยุติการสนทนา มีองค์ประกอบ 2 ด้าน ได้แก่ (1) การสรุปเรื่องราวการสนทนา (2) การจบหรือยุติการสนทนา

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยและพัฒนา (Research and Development) ประกอบด้วย 3 ระยะดังนี้ ระยะที่ 1 การพัฒนาแบบวัดทักษะปฏิบัติการสื่อสารเพื่อการบำบัดโดยใช้ OSCE มีการดำเนินการวิจัยแบ่งออกเป็น 2 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นที่ 1 ศึกษาเอกสารตำรา งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ในการกำหนดกรอบแนวคิดและองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องในการสร้างแบบวัดทักษะปฏิบัติการสื่อสารเพื่อการบำบัดกับผู้ที่มีความผิดปกติทางการคิดการรับรู้ และแบบวัดทักษะปฏิบัติการสื่อสารเพื่อการบำบัดกับผู้ที่มีความผิดปกติทางอารมณ์ พร้อมทั้งประชุมอาจารย์ประจำภาควิชาการพยาบาลสุขภาพจิตและจิตเวชในการวางแผนการสร้างเครื่องมือ ขั้นที่ 2 สร้างและพัฒนาแบบวัดทักษะปฏิบัติการสื่อสารเพื่อการบำบัด ซึ่งดำเนินการสร้างและพัฒนาแบบวัดจำนวน 2 ฉบับ ได้แก่ ฉบับที่ 1 แบบวัดทักษะปฏิบัติการสื่อสารเพื่อการบำบัดกับผู้ที่มีความผิดปกติทางการคิดการรับรู้ และฉบับที่ 2 แบบวัดทักษะปฏิบัติการสื่อสารเพื่อการบำบัดกับผู้ที่มีความผิดปกติ

ทางอารมณ์ โดยแบบวัดดังกล่าวเป็นแบบสังเกตพฤติกรรม รวมทั้งโจทย์สถานการณ์ scenario แบบตรวจสอบรายการตามทักษะปฏิบัติการสื่อสารเพื่อการบำบัด และข้อสอบ โดยใช้กรอบแนวคิดการประเมินผู้เรียนของมิลเลอร์¹⁰ ทฤษฎีการสร้างสัมพันธภาพของเพปบลาว¹¹ และทบทวนเทคนิคการสื่อสารเพื่อการบำบัดหลักการสื่อสารกับผู้ที่มีความผิดปกติของการคิด การรับรู้และผู้ที่มีความผิดปกติของอารมณ์¹²⁻¹³ ในระยะที่ 2 การตรวจสอบความเป็นไปได้และความเหมาะสมของแบบวัดทักษะปฏิบัติการสื่อสารเพื่อการบำบัดโดยใช้ OSCE แบ่งออกเป็น 2 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นที่ 1 ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (ค่า IOC) ของแบบวัดทักษะปฏิบัติการสื่อสารเพื่อการบำบัด รวมทั้งโจทย์สถานการณ์ scenario แบบตรวจสอบรายการตามทักษะปฏิบัติการสื่อสารเพื่อการบำบัด และข้อสอบ โดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 ท่าน ตามแนวทางการประเมินเกี่ยวกับความสอดคล้องของวัตถุประสงค์และเนื้อหา ขั้นที่ 2 นำแบบวัดทักษะปฏิบัติการสื่อสารเพื่อการบำบัดโดยใช้ OSCE รวมทั้งโจทย์สถานการณ์ scenario แบบตรวจสอบรายการตามทักษะปฏิบัติการสื่อสารเพื่อการบำบัด และข้อสอบทั้ง 2 ฉบับมาปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ ระยะที่ 3 การทดลองใช้แบบวัดทักษะปฏิบัติการสื่อสารเพื่อการบำบัดโดยใช้ OSCE ครั้งที่ 1 โดยใช้ในกลุ่มประชากร ได้แก่ นักศึกษาหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต ชั้นปีที่ 3 ที่ลงทะเบียนเรียนรายวิชาปฏิบัติการพยาบาลบุคคลที่มีปัญหาทางสุขภาพจิต ปีการศึกษา 2560 จำนวน 80 คน ก่อนขึ้นฝึกปฏิบัติการพยาบาลบุคคลที่มีปัญหาทางสุขภาพจิตและหาค่าความเชื่อมั่น โดยคำนวณค่า Cronbach's Alpha Coefficient และสนทนากลุ่ม (Focus group) เกี่ยวกับประเด็นความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของแบบวัดทักษะปฏิบัติการสื่อสารเพื่อการบำบัด โจทย์สถานการณ์ scenario แบบตรวจสอบรายการ และข้อสอบ OSCE กับผู้เกี่ยวข้อง ได้แก่ อาจารย์ประจำภาควิชาการพยาบาลสุขภาพจิตและจิตเวช และนักศึกษา นำแบบวัดดังกล่าวมาปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะ และในระยะที่ 4 การทดลองใช้แบบวัดทักษะปฏิบัติการสื่อสารเพื่อการบำบัดโดยใช้ OSCE ครั้งที่ 2 โดยใช้ในกลุ่มประชากรที่ใกล้เคียงกับกลุ่มเดิม ได้แก่ นักศึกษาหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต ชั้นปีที่ 3 ที่ลงทะเบียนเรียนรายวิชาปฏิบัติการพยาบาลบุคคลที่มีปัญหาทางสุขภาพจิต ปีการศึกษา 2561 จำนวน

119 คน ก่อนขึ้นฝึกปฏิบัติการพยาบาลบุคคลที่มีปัญหาทางสุขภาพจิตและหาค่าความเชื่อมั่น โดยคำนวณค่า Cronbach's Alpha Coefficient

เครื่องมือในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย 1) แบบวัดทักษะปฏิบัติการสื่อสารเพื่อการบำบัด 2) โจทย์สถานการณ์ scenario 3) แบบตรวจสอบรายการ (check-list) ตามทักษะปฏิบัติการสื่อสารเพื่อการบำบัด 4) ข้อสอบ OSCE 5) แนวคำถามการสนทนากลุ่ม และ 6) แบบตรวจสอบความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามตามเนื้อหาและวัตถุประสงค์ของการวิจัย (Item-Objective Congruence Index: IOC) สำหรับผู้ทรงคุณวุฒิโดยมีรายละเอียดดังนี้

1. แบบวัดทักษะปฏิบัติการสื่อสารเพื่อการบำบัด โดยใช้ OSCE มี 2 ฉบับ ได้แก่ ฉบับที่ 1 แบบวัดทักษะปฏิบัติการสื่อสารเพื่อการบำบัดกับผู้ที่มีความผิดปกติทางการคิดการรับรู้และฉบับที่ 2 แบบวัดทักษะปฏิบัติการสื่อสารเพื่อการบำบัดกับผู้ที่มีความผิดปกติทางอารมณ์ซึ่งเป็นแบบสังเกตพฤติกรรมจำนวน 20 รายการ แบบวัดดังกล่าวสร้างและพัฒนาขึ้นโดยผู้วิจัย ตามโครงสร้างและองค์ประกอบที่กำหนดสอดคล้องกับทฤษฎีการสร้างสัมพันธภาพของเพปพลาวและเทคนิคการสื่อสารเพื่อการบำบัด หลักการสื่อสารกับผู้ที่มีความผิดปกติทางการคิดการรับรู้ และผู้ที่มีความผิดปกติทางอารมณ์ ประกอบด้วย เทคนิคต่าง ๆ ซึ่งมีความสัมพันธ์กับสัมพันธภาพเพื่อการบำบัด 3 ส่วน คือ ส่วนแรกเป็นระยะเริ่มต้นการสร้างสัมพันธภาพ เป็นองค์ประกอบเกี่ยวกับการสร้างความไว้วางใจ มีองค์ประกอบ 2 ด้าน ได้แก่ (1) การให้ข้อมูลที่จำเป็น (2) การให้ความสำคัญ ซึ่งมีรายการประเมินเกี่ยวกับ 1. ทักทายผู้ป่วย 2. แนะนำตัว 3. ถามชื่อ-นามสกุลผู้ป่วย 4. แจ้งวัตถุประสงค์ 5. แจ้งระยะเวลาการสนทนา 6. เสนอตัวให้การช่วยเหลือและ 7. แจ้งการรักษาความลับ ส่วนที่สอง เป็นระยะดำเนินการ เป็นองค์ประกอบเกี่ยวกับการทำความเข้าใจยอมรับปัญหาและร่วมกันค้นหาแนวทางแก้ไขปัญหามีองค์ประกอบ 4 ด้าน ได้แก่ (1) การสำรวจปัญหาที่เกี่ยวข้อง (2) การเข้าใจปัญหา (3) การตระหนักเกี่ยวกับปัญหา และ (4) การกระตุ้นให้แก้ไขปัญหามีรายการประเมินเกี่ยวกับ 1. สอบถามข้อมูลทั่วไป 2. บอกสิ่งที่สังเกตเห็นเกี่ยวกับสีหน้าท่าทางของผู้ป่วยให้ผู้ป่วยรับทราบ 3. รับฟังผู้ป่วยด้วยความตั้งใจ 4. สืบถามข้อมูล

5. สอบถามขอความกระจ่าง 6. ทบทวนซ้ำเกี่ยวกับคำพูดของผู้ป่วย 7. ให้กำลังใจ 8. บอกข้อมูลที่จำเป็น โดยมีรายการที่แตกต่างกัน 3 รายการในแบบวัดฉบับที่ 1 และ 2 ดังนี้ ฉบับที่ 1 แบบวัดทักษะปฏิบัติการสื่อสารเพื่อการบำบัดกับผู้ที่มีความผิดปกติทางการคิดการรับรู้ มีรายการเพิ่มเติมเกี่ยวกับ 1) สอบถามสิ่งที่ผู้ป่วยรับรู้ 2) บอกความเป็นจริงให้ผู้ป่วยรับทราบ และ 3) เปรียบเบนความสนใจผู้ป่วยโดยให้สนทนาเกี่ยวกับการปฏิบัติกิจวัตรประจำวัน ส่วนฉบับที่ 2 แบบวัดทักษะปฏิบัติการสื่อสารเพื่อการบำบัดกับผู้ที่มีความผิดปกติทางอารมณ์ มีรายการเพิ่มเติมเกี่ยวกับ 1) เน้นประเด็นสำคัญ 2) กระตุ้นให้คิด และ 3) การให้กำลังใจ และส่วนที่สาม เป็นระยะสิ้นสุดสัมพันธภาพหรือสิ้นสุดการสื่อสารในแต่ละครั้ง เป็นองค์ประกอบเกี่ยวกับการสรุปและยุติการสนทนา มีองค์ประกอบ 2 ด้าน ได้แก่ (1) การสรุปเรื่องราวการสนทนา (2) การจบหรือยุติการสนทนาซึ่งมีรายการประเมินเกี่ยวกับ 1. สรุปการสนทนา และ 2. แจ้งการจบการสนทนา แบบวัดดังกล่าวมีการแบ่งคะแนนรายข้อเป็น 3 ระดับ ประกอบด้วย 1) ปฏิบัติครบถ้วนและถูกต้อง 2) ปฏิบัติไม่ครบถ้วนหรือปฏิบัติไม่ถูกต้อง 3) ไม่ปฏิบัติหรือปฏิบัติไม่ถูกต้องในเรื่องสำคัญ โดยการให้คะแนนระดับ 1 และ 2 จะมีเกณฑ์การให้มากน้อยตามระดับความสำคัญของพฤติกรรมแต่ละรายข้อ ในการให้คะแนนระดับ 3 จะให้คะแนนเท่ากับ 0

2. โจทย์สถานการณ์ scenario ซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตทักษะการปฏิบัติการพยาบาลในการสอบ OSCE รายวิชาปฏิบัติการพยาบาลบุคคลที่มีปัญหาทางสุขภาพจิตเกี่ยวกับทักษะการสื่อสารเพื่อการบำบัดโดยเฉพาะในผู้ที่มีความผิดปกติทางการคิดการรับรู้ ซึ่งพบบ่อยในผู้ป่วยโรคจิตเภท ซึ่งโจทย์สถานการณ์เป็นเหตุการณ์ที่มีกบปในหอผู้ป่วยจิตเวชจากสถานการณ์จริง ได้แก่ การสื่อสารกับผู้รับบริการที่มีพฤติกรรมแยกตัว หูแว่ว เช่น พูดคนเดียว และมีพฤติกรรมหวาดระแวง ซึ่งครอบคลุมอาการหลงผิด ประสาทหลอน และทักษะการสื่อสารเพื่อการบำบัดโดยเฉพาะในผู้ที่มีความผิดปกติทางอารมณ์ ซึ่งพบบ่อยในผู้ป่วยโรคอารมณ์สองขั้ว ซึ่งโจทย์สถานการณ์เป็นเหตุการณ์ที่มีกบปในหอผู้ป่วยจิตเวชจากสถานการณ์จริง ได้แก่ การสื่อสารกับผู้รับบริการที่มีอารมณ์ครื้นเครง หรืออารมณ์ซึมเศร้า ซึ่งโจทย์สถานการณ์ scenario ประกอบด้วย ข้อมูลผู้ป่วย ได้แก่ ชื่อผู้ป่วย ลักษณะ

ของผู้ป่วย อาการสำคัญ วินิจฉัยโรค สรุปกรณีผู้ป่วย ผลการตรวจร่างกาย การตรวจสภาพจิต และประวัติการเจ็บป่วย โดยโจทย์สถานการณ์มีจำนวน 2 scenario ดังนี้ scenario ที่ 1 ผู้ป่วยโรคจิตเภทมีอาการพูดคนเดียว และตาขวางเป็นบางครั้ง นั่งเพียงลำพัง และ scenario ที่ 2 ผู้ป่วยโรคอารมณ์สองขั้ว สิ้นหนักรุ่นคิด อารมณ์หงุดหงิดง่าย บางครั้งเศร้า

3. แบบตรวจสอบรายการ (check-list) ตามทักษะปฏิบัติการสื่อสารเพื่อการบำบัด สำหรับเป็นบทในการเตรียมความพร้อมผู้ป่วยมาตรฐาน (standardized patient) และเป็นแนวทางในการประเมินนักศึกษา มีจำนวน 2 ชุด ซึ่งมีความสอดคล้องกับโจทย์สถานการณ์ทั้ง 2 scenario

4. ข้อสอบ OSCE ประกอบด้วย ข้อมูลสถานี เวลาในการปฏิบัติ คะแนนเต็ม คะแนนผ่านขั้นต่ำ วัตถุประสงค์ ทักษะ วัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ ความต้องการผู้ป่วยมาตรฐาน (standardized patient) โจทย์ และคำสั่งซึ่งมีจำนวน 2 สถานี ได้แก่ สถานีที่ 1 การสื่อสารกับผู้รับบริการที่มีความผิดปกติของการคิดและการรับรู้ และสถานีที่ 2 การสื่อสารกับผู้รับบริการที่มีความผิดปกติของอารมณ์

5. แนวคำถามการสนทนากลุ่มของอาจารย์และนักศึกษาเกี่ยวกับความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของแบบวัดทักษะปฏิบัติการสื่อสารเพื่อการบำบัดโดยใช้ OSCE ประกอบด้วยข้อคำถาม 4 ข้อครอบคลุมเรื่อง 1) แบบวัดทักษะปฏิบัติการสื่อสารเพื่อการบำบัด มีรายการประเมินครบถ้วนทุกขั้นตอนครอบคลุมเทคนิคการสื่อสารที่จำเป็นและผู้ประเมินเข้าใจได้ตรงกันหรือไม่อย่างไร 2) โจทย์สถานการณ์ scenario มีข้อมูลเพียงพอเป็นไปตามสถานการณ์ที่เกิดขึ้นได้จริง ในการสื่อสารเพื่อการบำบัดกับผู้ป่วยจิตเวชหรือไม่อย่างไร 3) แบบตรวจสอบรายการ (check-list) มีความสอดคล้องกับโจทย์สถานการณ์ และถูกต้องตามหลักการสื่อสารเพื่อการบำบัดหรือไม่อย่างไร 4) ข้อสอบ OSCE มีความชัดเจน และตรงประเด็นหรือไม่อย่างไร

6. แบบตรวจความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามของแบบวัดทักษะปฏิบัติการสื่อสารเพื่อการบำบัดตามเนื้อหาและวัตถุประสงค์ของการวิจัย (Item-Objective Congruence Index: IOC) สำหรับผู้ทรงคุณวุฒิ

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยดังกล่าวพัฒนาโดยผู้วิจัยและตรวจสอบคุณภาพของแบบวัดทักษะปฏิบัติการสื่อสารเพื่อการบำบัดทั้ง 2 ฉบับ ด้วยการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (ค่า IOC) และการตรวจสอบความเชื่อมั่น ดังนี้

1. การตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (content validity) โดยผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความเชี่ยวชาญและมีประสบการณ์ จำนวน 3 ท่าน ประกอบด้วยผู้เชี่ยวชาญด้านการศึกษาการวัดและประเมินผล ผู้เชี่ยวชาญด้านการสอบ OSCE และผู้เชี่ยวชาญด้านการพยาบาลสุขภาพจิตและจิตเวช พิจารณาตรวจสอบความตรงตามเนื้อหาและวัตถุประสงค์ของข้อคำถามในแบบวัดทักษะการปฏิบัติการสื่อสารเพื่อการบำบัดทั้ง 2 ฉบับรวมทั้งโจทย์สถานการณ์ scenario แบบตรวจสอบรายการ (check-list) และข้อสอบ OSCE และนำมาปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะ

2. การตรวจสอบความเชื่อมั่นของแบบวัดทักษะปฏิบัติการสื่อสารเพื่อการบำบัดโดยคำนวณค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (Cronbach's Alpha Coefficient) ของคะแนนทั้งฉบับและรายข้อของแบบวัดทักษะปฏิบัติการสื่อสารเพื่อการบำบัด ซึ่งผู้วิจัยดำเนินการทดลองใช้ทั้ง 2 ครั้ง ในกลุ่มประชากรที่มีลักษณะใกล้เคียงกันและ การทดสอบเพื่อหาคุณภาพในการวิเคราะห์ความแตกต่างของค่าเฉลี่ยคะแนนของแบบวัดทักษะปฏิบัติการสื่อสารเพื่อการบำบัดของผลการทดลองใช้ครั้งที่ 1 และครั้งที่ 2 โดยใช้การทดสอบที (t-test)

การพิทักษ์สิทธิของกลุ่มตัวอย่าง

โครงการวิจัยนี้ได้รับการรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ จากวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีสวรรณบุรี ซึ่งผู้วิจัยได้ชี้แจงวัตถุประสงค์ของการวิจัยและเปิดโอกาสให้ซักถามกรณีนักศึกษาต้องการปฏิเสธการเข้าร่วมวิจัยในการเข้าสอบ OSCE โดยไม่มีผลกระทบใด ๆ ต่อนักศึกษา และข้อมูลที่ได้จากการวิจัยจะถือเป็นความลับและนำเสนอในภาพรวมเท่านั้น

การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปโดยหาค่าความเชื่อมั่น (Cronbach's alpha coefficient) ของคะแนนทั้งฉบับและรายข้อของแบบวัดทักษะปฏิบัติการสื่อสารเพื่อการบำบัด และการวิเคราะห์ความแตกต่างของค่าเฉลี่ยคะแนนของแบบวัดทักษะปฏิบัติการสื่อสารเพื่อการบำบัดของผลการ

ทดลองใช้ครั้งที่ 1 และครั้งที่ 2 โดยใช้การทดสอบที (t-test) และวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) โดยการจำแนกและจัดกลุ่มข้อมูลจากการสนทนากลุ่ม (Focus group) กับผู้เกี่ยวข้อง

ผลการวิจัย

1. การพัฒนาแบบวัดทักษะปฏิบัติการสื่อสารเพื่อการบำบัดโดยใช้ OSCE

การพัฒนาแบบวัดทักษะปฏิบัติการสื่อสารเพื่อการบำบัดโดยใช้ OSCE รวมทั้ง โจทย์สถานการณ์ Scenario แบบตรวจสอบรายการ (check-list) และข้อสอบ OSCE ทั้ง 2 ฉบับมีรายละเอียดดังนี้ 1) แบบวัดทักษะปฏิบัติการสื่อสารเพื่อการบำบัดกับผู้ที่มีความผิดปกติทางการคิดการรับรู้ พบว่าผลการตรวจสอบความตรงตามเนื้อหาและความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของข้อคำถามในแบบวัด จำแนกรายข้อ ส่วนใหญ่มีค่าเท่ากับ 1.00 มีเพียงข้อที่ 11 มีค่าเท่ากับ 0.67 และ โดย

รวมมีค่าเท่ากับ 0.98 ซึ่งผู้ทรงคุณวุฒิเสนอให้มีการปรับข้อความในรายการประเมินข้อที่ 11 จากเดิมคือสำรวจข้อมูลปรับเป็นสอบถามเพิ่มเติมเกี่ยวกับข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับปัญหาในส่วนของโจทย์สถานการณ์ Scenario แบบตรวจสอบรายการ (check-list) และข้อสอบ OSCE ผลการตรวจสอบความตรงตามเนื้อหาและความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของข้อคำถามในแบบวัด จำแนกรายข้อและโดยรวม ทุกข้อมีค่าเท่ากับ 1.00 และ 2) แบบวัดทักษะปฏิบัติการสื่อสารเพื่อการบำบัดกับผู้ที่มีความผิดปกติทางอารมณ์ พบว่า ผลการตรวจสอบความตรงตามเนื้อหาและความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของข้อคำถามในแบบวัดจำแนกรายข้อ และโดยรวมทุกข้อมีค่าเท่ากับ 1.00 รวมทั้ง โจทย์สถานการณ์ scenario แบบตรวจสอบรายการ (check-list) และข้อสอบ OSCE ทุกข้อมีค่าเท่ากับ 1.00

ซึ่งแสดงตัวอย่าง โจทย์สถานการณ์ scenario ข้อสอบและแบบวัดทักษะการปฏิบัติการสื่อสารเพื่อการบำบัดดังนี้

ตัวอย่าง Scenario

1. Demographic form

Patient name : มาลี

Patient demographic : หญิง อายุ 30 ปี รูปร่างสันทัด

Presenting complaint : ตาขวาง พูดคนเดียว 1 สัปดาห์ก่อนมาโรงพยาบาล

Acute diagnosis : Schizophrenia

2. Training material worksheet

Case summary:

นางสาวมาลี อายุ 30 ปี มาโรงพยาบาลด้วย ตาขวาง พูดคนเดียว 1 สัปดาห์ก่อนมาโรงพยาบาล แพทย์วินิจฉัยโรค Schizophrenia ให้พักรักษาตัวที่หอผู้ป่วยจิตเวชและให้ยา Haloperidol ตามแผนการรักษา ผู้ป่วยยังมีอาการพูดคนเดียวและตาขวางเป็นบางครั้ง มักนั่งอยู่เพียงลำพังบริเวณเก้าอี้หน้า Nurse Station

Physical examination :

ไม่มี

Mental status examination :

Poor insight ,Persecutory delusion ,Auditory Hallucination, Poverty speech, Flat affect

Patient history in detail :

ประวัติการเจ็บป่วย ไม่มีโรคประจำตัวอื่นๆ

ประวัติการรักษา เป็นการเข้ารับการรักษาครั้งแรก

ตัวอย่างข้อสอบ OSCE

สถานีที่ 1: การสื่อสารกับผู้รับบริการที่มีความผิดปกติของการคิดและการรับรู้

เวลาในการปฏิบัติ: 10 นาที **คะแนนเต็ม:** 100 คะแนน **คะแนนผ่านขั้นต่ำ:** 65 คะแนน

วัตถุประสงค์: เพื่อสามารถสื่อสารเพื่อการบำบัดกับผู้รับบริการที่มีความผิดปกติของการคิดและการรับรู้

ทักษะ: Communication skill

วัสดุอุปกรณ์ที่ใช้: 1. เก้าอี้สำหรับผู้ให้บริการและผู้ป่วย จำนวน 2 ตัว 2. โต๊ะและเก้าอี้สำหรับผู้ประเมิน จำนวน 1 ตัว

ต้องการผู้ป่วยมาตรฐาน (Standardized Patient) เพศหญิง อายุระหว่าง 20-40 ปี

โจทย์: ผู้ป่วยเพศหญิง อายุระหว่าง 35 ปี พุดคนเดียว และตาขวางเป็นบางครั้ง มักนั่งอยู่เพียงลำพัง

ตัวอย่างแบบวัดทักษะการปฏิบัติการสื่อสารเพื่อการบำบัดกับผู้ที่มีความผิดปกติของการคิดและการรับรู้

รายการประเมิน	ปฏิบัติ		ไม่ปฏิบัติ
	สมบูรณ์	ไม่สมบูรณ์	
1. ทักทายผู้ป่วย			
2. แนะนำตัว			
3. ถามชื่อ-นามสกุลผู้ป่วย			
4. แจ้งวัตถุประสงค์			
5. แจ้งระยะเวลาการสนทนา			
6. เสนอตัวให้การช่วยเหลือ			
7. แจ้งการรักษาความลับ			
8. สอบถามข้อมูลทั่วไป			
9. บอกสิ่งที่สังเกตเห็นเกี่ยวกับ สีหน้า ท่าทางของผู้ป่วยให้ผู้ป่วยรับทราบ			
10. รับฟังผู้ป่วยด้วยความตั้งใจ			
11. สอบถามเพิ่มเติมเกี่ยวกับข้อมูลที่เกี่ยวข้อง กับปัญหา (จากเดิมสำรวจข้อมูล)			
12. สอบถามขอความกระจ่าง			
13. สอบถามสิ่งที่ผู้ป่วยรับรู้			
14. บอกความเป็นจริงให้ผู้ป่วยรับทราบ			
15. เบี่ยงเบนความสนใจผู้ป่วยโดยให้สนทนาเกี่ยวกับการปฏิบัติกิจวัตรประจำวัน			
16. ทบทวนซ้ำเกี่ยวกับคำพูดของผู้ป่วย			
17. สะท้อนความรู้สึกของผู้ป่วย			
18. บอกข้อมูลที่จำเป็น			
19. สรุปการสนทนา			
20. แจ้งการจบการสนทนา			
รวมคะแนน	100 คะแนน		
คะแนนที่ได้	คะแนน		

2. ผลการตรวจสอบคุณภาพของแบบวัดทักษะปฏิบัติการสื่อสารเพื่อการบำบัดโดยใช้ OSCE

1. ความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (content validity) โดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 ท่าน พิจารณา ตรวจสอบความตรงตามเนื้อหาและวัตถุประสงค์ของข้อคำถามในแบบวัดทักษะการปฏิบัติการสื่อสารเพื่อการบำบัดทั้ง 2 ฉบับ ซึ่งแต่ละฉบับมีจำนวนรายการประเมินทั้งหมด 20 รายการ จากนั้นนำผลคะแนนไปคำนวณหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (ค่า IOC) ของเนื้อหาตามเนื้อหาในคำนิยามและวัตถุประสงค์ ผลการพิจารณาพบว่า 1) แบบวัดทักษะปฏิบัติการสื่อสารเพื่อการบำบัดกับผู้ที่มีความผิดปกติทางการคิดและการรับรู้มีค่าเท่ากับ 0.98 ผู้วิจัยนำรายการประเมินที่มีค่าดัชนีต่ำกว่า 0.70 มาปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะ ซึ่งผู้ทรงคุณวุฒิเสนอให้มีการปรับข้อความในรายการประเมินข้อที่ 11 จากเดิมคือสำรวจข้อมูลปรับเป็นสอบถามเพิ่มเติมเกี่ยวกับข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับปัญหา 2) แบบวัดทักษะปฏิบัติการสื่อสารเพื่อการบำบัดกับผู้ที่มีความผิดปกติทางอารมณ์มีค่าเท่ากับ 1.00 ในส่วนของโจทย์สถานการณ์ scenario แบบตรวจสอบรายการ (check-list) และข้อสอบ OSCE ทั้ง 2 ฉบับ ทุกข้อมีค่าเท่ากับ 1.00

2. การวิเคราะห์ความเชื่อมั่นของแบบวัดทักษะปฏิบัติการสื่อสารเพื่อการบำบัดโดยคำนวณค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (Cronbach's Alpha Coefficient) ของคะแนนทั้งฉบับและรายข้อของแบบวัดทักษะปฏิบัติการสื่อสารเพื่อการบำบัด ซึ่งผู้วิจัยดำเนินการทดลองใช้ทั้ง 2 ครั้งดังนี้ ผลการทดลองใช้ครั้งที่ 1 พบว่า แบบวัดทักษะปฏิบัติการสื่อสารเพื่อการบำบัดกับผู้ที่มีความผิดปกติทางการคิดและการรับรู้มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (Cronbach's Alpha Coefficient) ของคะแนนทั้งฉบับมีค่าเท่ากับ 0.69 และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (Cronbach's Alpha Coefficient) ของคะแนนรายข้อมีค่าของแต่ละข้อคำถามมีค่าอยู่ระหว่าง 0.6-0.7 ส่วนแบบวัดทักษะปฏิบัติการสื่อสารเพื่อการบำบัดกับผู้ที่มีความผิดปกติทางอารมณ์ มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (Cronbach's Alpha Coefficient) ของคะแนนทั้งฉบับมีค่าเท่ากับ 0.41 และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (Cronbach's Alpha Coefficient) ของคะแนนรายข้อมีค่าของแต่ละข้อคำถามมีค่าอยู่ระหว่าง 0.3-0.7 ผู้วิจัยนำรายการประเมินในข้อที่มีคะแนนต่ำกว่า 0.70 มาปรับปรุงแบบวัดทักษะการสื่อสารเพื่อการบำบัด พร้อมทั้ง

ทบทวนโจทย์สถานการณ์ scenario ให้มีความเฉพาะเจาะจงเกี่ยวกับทักษะการสื่อสารเพื่อการบำบัด นอกจากนี้ผลการทดลองใช้ครั้งที่ 2 พบว่า แบบวัดทักษะปฏิบัติการสื่อสารเพื่อการบำบัดกับผู้ที่มีความผิดปกติทางการคิดและการรับรู้ มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (Cronbach's Alpha Coefficient) ของคะแนนทั้งฉบับมีค่าเท่ากับ 0.78 และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (Cronbach's Alpha Coefficient) ของคะแนนรายข้อมีค่าของแต่ละข้อคำถามมีค่าอยู่ระหว่าง 0.7-0.9 ส่วนแบบวัดทักษะปฏิบัติการสื่อสารเพื่อการบำบัดกับผู้ที่มีความผิดปกติทางอารมณ์ มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (Cronbach's Alpha Coefficient) ของคะแนนทั้งฉบับมีค่าเท่ากับ 0.72 และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (Cronbach's Alpha Coefficient) ของคะแนนรายข้อมีค่าของแต่ละข้อคำถามมีค่าอยู่ระหว่าง 0.7-0.8 ซึ่งการทดสอบเพื่อหาคุณภาพในการวิเคราะห์ความแตกต่างของค่าเฉลี่ยคะแนนของแบบวัดทักษะปฏิบัติการสื่อสารเพื่อการบำบัดของผลการทดลองใช้ครั้งที่ 1 และครั้งที่ 2 โดยใช้การทดสอบที พบว่าไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

3. ผลการสนทนากลุ่มเกี่ยวกับความเหมาะสมและความเป็นไปได้ในการประเมินผลด้วยวิธี OSCE โดยใช้แบบวัดทักษะปฏิบัติการสื่อสารเพื่อการบำบัดจากอาจารย์ประจำภาควิชาการพยาบาลสุขภาพจิตและจิตเวชและนักศึกษา

ผลการสนทนากลุ่มเกี่ยวกับความเหมาะสมและความเป็นไปได้ในการประเมินผลด้วยวิธี OSCE โดยใช้แบบวัดทักษะปฏิบัติการสื่อสารเพื่อการบำบัดจากอาจารย์ประจำภาควิชาการพยาบาลสุขภาพจิตและจิตเวชและนักศึกษาตามประเด็นคำถามมีดังนี้ 1) แบบวัดทักษะปฏิบัติการสื่อสารเพื่อการบำบัดมีรายการประเมินครบถ้วนทุกขั้นตอนครอบคลุมเทคนิคการสื่อสารที่จำเป็นและผู้ประเมินเข้าใจได้ตรงกัน ซึ่งอาจารย์มีความคิดเห็นเกี่ยวกับแบบวัดทักษะปฏิบัติการสื่อสารเพื่อการบำบัดว่า “แบบวัดทักษะปฏิบัติการสื่อสารเพื่อการบำบัด มีรายการประเมินครบถ้วนทุกขั้นตอนครอบคลุมเทคนิคการสื่อสารที่จำเป็น ข้อความต่าง ๆ ที่ใช้ในการประเมินเป็นรูปธรรมช่วยให้อาจารย์ผู้ประเมินเข้าใจได้ง่าย โดยไม่ต้องตีความทำให้เกิดความเข้าใจตรงกันระหว่างอาจารย์ผู้ประเมินการสอบ OSCE” 2) โจทย์สถานการณ์ scenario มีข้อมูลเพียงพอเป็นไปตามสถานการณ์ที่เกิดขึ้นได้จริงในการสื่อสารเพื่อการบำบัด

กับผู้ป่วยจิตเวช ซึ่งอาจารย์มีความคิดเห็นเกี่ยวกับโจทย์สถานการณ์ scenario ว่า “โจทย์สถานการณ์ scenario มีข้อมูลครบถ้วนเพียงพอ และเป็นสถานการณ์ที่พบเจอได้บ่อยในแหล่งฝึกปฏิบัติ โดยเฉพาะการสื่อสารกับผู้ที่มีความผิดปกติทางการคิดและการรับรู้ในผู้ป่วยโรคจิตเภทที่มีพฤติกรรมแยกตัวหวาดระแวงไม่ไว้วางใจ และอาจมีอาการหูแว่ว ประสาทหลอนร่วมด้วย ในส่วนของโจทย์สถานการณ์ scenario เกี่ยวกับการสื่อสารกับผู้ที่มีความผิดปกติทางอารมณ์ควรแยกระหว่างอารมณ์เศร้าและอารมณ์เครียดให้มีความชัดเจนมากขึ้นจะทำให้สถานการณ์มีความเฉพาะเจาะจงและสอดคล้องกับแบบวัดทักษะการปฏิบัติการสื่อสารเพื่อการบำบัดมากขึ้น” นอกจากนี้ นักศึกษามีความคิดเห็นเกี่ยวกับโจทย์สถานการณ์ scenario ว่า “โจทย์สถานการณ์ทั้ง 2 scenario มีข้อมูลครบถ้วนเพียงพอ ช่วยให้นักศึกษาเห็นภาพของผู้ป่วยจิตเวชที่มีความผิดปกติของการคิดการรับรู้อารมณ์และพฤติกรรมได้อย่างชัดเจน” 3) แบบตรวจสอบรายการ (check-list) มีความสอดคล้องกับโจทย์สถานการณ์ และถูกต้องตามหลักการสื่อสารเพื่อการบำบัด ซึ่งอาจารย์มีความคิดเห็นเกี่ยวกับแบบตรวจสอบรายการ (check-list) ตามทักษะปฏิบัติการสื่อสารเพื่อการบำบัดว่า “แบบตรวจสอบรายการ (check-list) มีความสอดคล้องกับโจทย์สถานการณ์ และถูกต้องตามหลักการสื่อสารเพื่อการบำบัดทั้ง 2 ฉบับ และแบบตรวจสอบรายการดังกล่าวยังเป็นแนวทางในการแสดงของผู้ป่วยมาตรฐานให้สามารถแสดงบทบาทของผู้ป่วยจิตเวชที่มีความผิดปกติของการคิด การรับรู้อารมณ์และพฤติกรรมได้สมจริง และไม่ออกนอกประเด็นที่ต้องการประเมินนักศึกษา และยังเป็นแนวทางในการประเมินตามแบบวัดทักษะการปฏิบัติสื่อสารเพื่อการบำบัดได้เป็นอย่างดีสำหรับอาจารย์ผู้ประเมิน” และ 4) ข้อสอบ OSCE มีความชัดเจน และตรงประเด็น ซึ่งอาจารย์มีความคิดเห็นเกี่ยวกับข้อสอบ OSCE ว่า “ข้อสอบ OSCE ทั้ง 2 ฉบับมีความชัดเจน ตรงประเด็นและเกี่ยวข้องกับ scenario” นอกจากนี้ นักศึกษามีความคิดเห็นเกี่ยวกับโจทย์สถานการณ์ scenario ว่า “ข้อสอบ OSCE ทั้ง 2 ฉบับมีความชัดเจน ตรงประเด็นและง่ายต่อการเข้าใจเกี่ยวกับคำสั่งในข้อสอบว่าต้องการให้นักศึกษาทำอะไร” และนักศึกษาได้ให้ความคิดเห็นเพิ่มเติมว่า “ข้อดีของการประเมินผลด้วย OSCE คือเป็นการทบทวนความรู้ก่อนการลงปฏิบัติจริง เสริมสร้างความมั่นใจก่อนลงฝึก สามารถนำความ

รู้ที่ได้จากการสอบ OSCE ไปประยุกต์ใช้ในภาคปฏิบัติได้ เช่น การสร้างสัมพันธภาพเพื่อการบำบัดและเทคนิคการสื่อสารเพื่อการบำบัด และเป็นวิธีที่สะท้อนทักษะการสื่อสารและการสร้างสัมพันธภาพเพื่อการบำบัด ซึ่งดีกว่าข้อสอบปรนัยหรืออัตนัย และการประเมินโดยใช้ OSCE เกี่ยวกับทักษะการสื่อสารเพื่อการบำบัด ยังเป็นส่วนหนึ่งของการประเมินตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติโดยเฉพาะในด้านทักษะปฏิบัติเชิงวิชาชีพ ได้ใช้การสื่อสารเชิงบำบัดซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการปฏิบัติการพยาบาลด้วยความเอื้ออาทรโดยยึดมั่นในคุณธรรมจริยธรรมและสิทธิผู้ป่วย และคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล”

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาและตรวจสอบคุณภาพของแบบวัดทักษะการปฏิบัติการสื่อสารเพื่อการบำบัดโดยใช้ OSCE จากผลการวิจัยมีประเด็นที่สามารถนำมาอภิปรายได้ 2 ประเด็น ดังนี้ ประเด็นที่ 1 ผลการพัฒนาแบบวัดทักษะการปฏิบัติการสื่อสารเพื่อการบำบัดโดยใช้ OSCE ในรายวิชาปฏิบัติการพยาบาลบุคคลที่มีปัญหาสุขภาพจิต ของนักศึกษาหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต ชั้นปีที่ 3 วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีสุพรรณบุรี พบว่า ผลการตรวจสอบความตรงตามเนื้อหาและความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของข้อคำถามในแบบวัดทักษะการปฏิบัติการสื่อสารเพื่อการบำบัดโดยใช้ OSCE นั้น แบบวัดทักษะการปฏิบัติการสื่อสารเพื่อการบำบัดทั้ง 2 ฉบับ ค่อนข้างมีความตรงตามเนื้อหาและความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ เนื่องจากมีการกำหนดขอบเขตทักษะปฏิบัติและองค์ประกอบในการสร้างแบบประเมินทักษะทางคลินิกที่ชัดเจน จากการทบทวนวรรณกรรมจากตำราบทความวิชาการและงานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับเทคนิคการสื่อสารเพื่อการบำบัด^{12,13} รวมทั้งมีกรอบแนวคิดที่มีทฤษฎีสัมพันธภาพของเพปพลาว¹¹ ทำให้ได้องค์ประกอบต่าง ๆ ชัดเจนสอดคล้องกับแนวคิดการประเมินผู้เรียนของ Miller¹⁰ ที่ว่าการประเมินผลจำเป็นต้องประเมินให้ถูกจุดประสงค์กับสิ่งที่ต้องการวัดซึ่งให้แสดงว่าทำอะไร (shows how) โดยให้ประเมินการปฏิบัติและใช้การทดสอบโดยวัดความรู้ทางด้านทักษะและหัตถการทางคลินิกโดยใช้วัตถุประสงค์เป็นโครงสร้าง¹⁴ นอกจากนี้ควรมีการจัดทำ Test blueprint เพื่อให้ได้ข้อสอบที่ครอบคลุมเนื้อหาในทุกด้านทุกทักษะที่ต้อง

ประเมินอย่างเท่าเทียมกัน และหลักการพัฒนาข้อสอบและการจัดทำแบบประเมินต้องมีความกระชับ ชัดเจน ใช้ภาษารัดกุม ไม่กำกวม มีการกำหนดเกณฑ์การให้คะแนนโดยการสร้าง Checklist ที่คำนึงถึงพฤติกรรมและการปฏิบัติที่เป็นไปได้ และให้คะแนนตามระดับการแสดงออกของนักศึกษา เพื่อแยกแยะความแตกต่างของนักศึกษาที่มีความสามารถ และ นักศึกษากลุ่มอ่อนได้⁷ และมีความสอดคล้องกับผลการพัฒนาเครื่องมือวัดและประเมินผลการเรียนรู้ทักษะทางคลินิกด้วย OSCE สำหรับนักศึกษาหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต วิทยาลัยพยาบาลในสังกัดสถาบันพระบรมราชชนก⁸ ได้ผลวิเคราะห์ความสอดคล้องของเนื้อหาตั้งแต่ 0.5 ขึ้นไป ซึ่งความเชื่อมั่นของแบบประเมินหรือแบบทดสอบภาคปฏิบัติ ขึ้นอยู่กับการปรับปรุงแบบทดสอบทำให้แบบประเมินมีความเชื่อมั่นสูงขึ้น โดยต้องมีการกำหนดเงื่อนไขและสถานการณ์การปฏิบัติที่ชัดเจน ส่วนในประเด็นที่ 2 ผลการตรวจสอบคุณภาพของแบบวัดทักษะการปฏิบัติการสื่อสารเพื่อการบำบัดโดยใช้ OSCE ของนักศึกษาหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต ชั้นปีที่ 3 วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี สุพรรณบุรี ภายหลังจากนำแบบวัดทักษะการปฏิบัติการสื่อสารเพื่อการบำบัดโดยใช้ OSCE ไปทดลองใช้กับนักศึกษาหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิตชั้นปีที่ 3 พบว่า แบบวัดทักษะการปฏิบัติการสื่อสารเพื่อการบำบัดกับผู้ที่มีความผิดปกติทางการคิดการรับรู้มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างคะแนนข้อคำถามแต่ละข้อกับคะแนนรวม ครั้งที่ 2 ส่วนใหญ่ สูงกว่าครั้งที่ 1 แต่แบบวัดทักษะการปฏิบัติการสื่อสารเพื่อการบำบัดกับผู้ที่มีความผิดปกติทางอารมณ์มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างคะแนนข้อคำถามแต่ละข้อกับคะแนนรวม ครั้งที่ 2 บางข้อน้อยกว่าครั้งที่ 1 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าการสื่อสารเพื่อการบำบัดกับผู้ที่มีความผิดปกติทางการคิดการรับรู้มีเทคนิคที่เฉพาะเจาะจงในผู้ป่วยที่มีอาการหลงผิดประสาทหลอน แต่การสื่อสารเพื่อการบำบัดกับผู้ที่มีความผิดปกติทางอารมณ์โดยเฉพาะในจิตเวชสถานการณ์เกี่ยวกับผู้ป่วยโรคอารมณ์สองขั้ว ซึ่งประกอบด้วย อาการครั่นคร้าง ร่วมกับอารมณ์ซึมเศร้า ทำให้ไม่สามารถระบุเทคนิคการสื่อสารเพื่อการบำบัดที่เฉพาะเจาะจง ทำให้รายการประเมินพฤติกรรมในแบบวัดดังกล่าวไม่ชัดเจน ซึ่งผลการสนทนากลุ่มเกี่ยวกับการประเมินผลด้วยวิธี OSCE ใช้สำหรับประเมินความเป็นไปได้ของรูปแบบการประเมินด้วยวิธี OSCE โดยอาจารย์ประจำ

ภาควิชาการพยาบาลสุขภาพจิตและจิตเวช พบว่าแบบวัดทักษะปฏิบัติการสื่อสารเพื่อการบำบัดมีรายการประเมินครบถ้วนทุกขั้นตอนครอบคลุมเทคนิคการสื่อสารที่จำเป็น ข้อความต่าง ๆ ที่ใช้ในการประเมินเป็นรูปธรรม ช่วยทำให้อาจารย์ผู้ประเมินเข้าใจได้ง่าย โดยไม่ต้องตีความ ทำให้เกิดความเข้าใจตรงกันระหว่างอาจารย์ผู้ประเมินการสอบ OSCE และผลการสนทนากลุ่มของนักศึกษาหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต ชั้นปีที่ 3 พบว่าการประเมินโดยใช้ OSCE เกี่ยวกับทักษะการสื่อสารเพื่อการบำบัดเป็นส่วนหนึ่งของการประเมินตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติโดยเฉพาะในด้านทักษะปฏิบัติเชิงวิชาชีพได้ใช้การสื่อสารเชิงบำบัดซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการปฏิบัติการพยาบาลด้วยความเอื้ออาทรโดยยึดมั่นในคุณธรรมจริยธรรม และสิทธิผู้ป่วย และคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล จะเห็นได้ว่า การนำข้อมูลจากผลการประเมินนักศึกษาและจากผู้เกี่ยวข้อง ภายหลังจากนำแบบวัดทักษะการปฏิบัติการสื่อสารเพื่อการบำบัดไปใช้ ช่วยให้แบบวัดทักษะการปฏิบัติการสื่อสารเพื่อการบำบัดมีคุณภาพยิ่งขึ้น ซึ่งการดำเนินการหลังสอบทักษะทางคลินิกเสร็จแล้ว อาจารย์ผู้เกี่ยวข้องควรมีการประชุมเพื่อสอบถามถึงปัญหาอุปสรรค หรือข้อเสนอแนะต่าง ๆ ในการจัดสอบ รวมทั้งการพัฒนาแบบวัดทักษะหรือแบบประเมินเพื่อใช้สอบในรุ่นต่อไป¹⁵

ข้อเสนอแนะเพื่อการนำผลการวิจัยไปใช้

ผู้รับผิดชอบรายวิชาปฏิบัติการพยาบาลบุคคลที่มีปัญหาสุขภาพจิตควรนำแบบวัดความสามารถการปฏิบัติการพยาบาลเกี่ยวกับทักษะการสื่อสารเพื่อการบำบัดไปประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนรู้โดยใช้ Simulation Base Learning (SBL) เพื่อเตรียมความพร้อมของนักศึกษา ก่อนขึ้นฝึกภาคปฏิบัติเพื่อประเมินความพร้อมและเพิ่มความมั่นใจแก่นักศึกษา

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยในอนาคต

การวิจัยครั้งต่อไปควรจัดทำวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action research) โดยมีการบูรณาการระหว่างการจัดการเรียนรู้แบบ Simulation Base Learning เพื่อส่งเสริมสมรรถนะด้านการสื่อสารและสัมพันธภาพ

References

1. Office of the Higher Education Commission. Thai qualifications framework for higher education [Internet]. 2015[cited 2017 Sep 15]. Available from: http://www.mua.go.th/users/tqf-hed/research/3_2558.PDF. (in Thai).
2. Soivong P, Suksatit B, Khampolsiri T, Suwankruhasn N. The use of standardized patients in nursing education. *Ramathibodi Nursing Journal* 2016;21(3):289-97. (in Thai).
3. Kunaviktikul W. Teaching and learning in the discipline of nursing in the 21st century. *Nursing Journal* 2016;42(2):152-6. (in Thai).
4. Khamwong M, Sirimai W, Kunlaka S, Wattanabenasopa S, Nuchusuk C. Development of objective structured clinical examination (OSCE) model in practicum of nursing care of persons with mental health problems subject. *Journal of Boromarajonani College of Nursing, Bangkok* 2017;34(2):138-53. (in Thai).
5. Kumkong M. Patient safety: a guideline to nursing practicum. *The Southern College Network Journal of Nursing and Public Health* 2019;6(1):216-28 (in Thai).
6. Harden RM. What is an OSCE? *Medical Teacher* 1988;10:19-22.
7. Chukumnerd S, Puicharoen S. The use of objective structured clinical examination (OSCE) in Nursing Education. *The Southern College Network Journal of Nursing and Public Health*. 2017;4(3):236-48. (in Thai).
8. Prasertmuang D, Chunpetch A, The development of assessment and measurement tool of clinical skill with objective structured clinical examination (OSCE) for students of Nursing college under the Praboromarajchanok Institute 2017;9(3):95-110. (in Thai).
9. The Praboromarajchanok Institute. The manual of assessment for clinical skill with Objective Structured Clinical Examination (OSCE). nonthaburi: YTR printing; 2016. (in Thai).
10. Miller G E. The Assessment of clinical skills /competence/performance. *Acad Med*. 1990 Sep; 65 (9Suppl):S63-7
11. Peplau H. *Interpersonal relations: a theoretical framework for application in nursing*. New York: G. Putnam & Sons ; 1952. Mary, Boyd . *Essentials of Psychiatric Nursing*. Philadelphia: Wolters Kluwer; 2017.
12. Mary, T C. *Psychiatric Mental Health Nursing : Concept of Care in Evidence-Base Practice* (9th ed.). Philadelphia: F.A. Davis Company; 2018.
13. Sitticharoon C. Principle of medical education assessment: experience from meeting of association of medical education in Europe (AMEE) 2014 *Siriraj Medical Bulletin* 2014;8(2):79-82. (in Thai).
14. Inkaew T, Pakantat, Objective Structured Clinical Examination (OSCE): application in nursing practicum. *Journal of Nursing and Health Sciences* 2017;11(3):1-7. (in Thai).